

Tutkinon uudistaminen tukee huippu- osaamista

Susanna Tauriainen

Opetusneuvos, MMT

Opetushallitus

susanna.tauriainen@oph.fi

Johdanto

Ammatillisten perustutkintojen perusteet on uudistettu (Opetushallitus, 2010). Prosessi eteni kolmessa vaiheessa niin, että uudistettu ja tutkinon perusteita on otettu käyttöön vuosina 2008-2010. Perusteiden uudistamisen lähtökohtana on ottaa huomioon työelämän osaamistarpeiden muutokset. Myös ammatillisten perustutkintojen työelämävastaavuutta on edelleen vahvistettu: Tutkinnot muodostuvat työelämän toimintakokonaisuuksien mukaisista tutkinon osista.

Ammattitaitovaatimukset on määriteltä käytännön osaamisena. Arvioinnin kohteet ja kriteerit on määriteltä kolmelle tasolle (tydyttävä-hyvä-kiitettävä) tutkinon perusteissa. Osaamisen arvioinnissa keskitytään käytännössä osoitettavan ammattitaidon hallintaan.

Edellä kuvatut muutokset helpottavat koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman laadintatyötä, jolloin ensisijainen tehtävä on miettiä, miten ammattitaitovaatimuksiin päästään. Suunnittelun koordinoinnissa korostuu pedagoginen johtaminen, sillä opetussuunnitelmaa laadittaessa on ratkaistava, millä menetelmillä ammattitaitovaatimukset saavutetaan sekä kuka opettaa ja missä opetus tapahtuu. Onnistuneen opetus-

suunnitelman toteutumisen kannalta on ensi arvoisen tärkeää, että koulutuksen järjestäjällä on hyvät ja toimivat työelämäsuhteet.

Ammatillisen tutkintojärjestelmän joustavuus tukee ammatillista huippuosaamista

Tutkintojen perusteiden joustavuus tuo entistä paremman mahdollisuuden tukea *ammatillista huippuosaamista* (Nokelainen, Korpelainen & Ruohotie, 2009). Nokelainen (2010) erottelee ammatillisessa osaamisessa kolme eri tasoa: Noviisi (ammattiin opiskeleva), ammattilainen (ammatin perusteet hallitseva) ja ekspertti (ammatin vaativimmatkin sovellukset hallitseva ammatillinen huippuosaaja). Hänen mukaansa ammatillisen huippuosaamisen taso on useimpien kyvykkäiden ja motivoituneiden ammatillisten alojen opiskelijoiden tavoitettavissa, jos heille tarjotaan mahdollisuus osallistua tavoitteelliseen ja ohjattuun valmennukseen. Nämä mahdollisuudet on koulutuksen järjestäjän osattava hyödyntää opetus-suunnitelmatyössä ja opiskelijan ohjauksessa.

Huippuosaamisen tukemisen kannalta on tärkeää, miten ratkaistaan seuraavat kysymykset:

- Miten opettajat tukevat huippuosaajia ammatillisen kehityksen eri vaiheissa?
- Miten tutkinnon uudistuksen joustavuus on hyödynnetty huippuosaamisen tukemiseen?
- Miten työssäoppimisen laatu varmistetaan huippuosaamisen näkökulmasta?
- Miten tuetaan huippuosaajan itse-tuntemista?

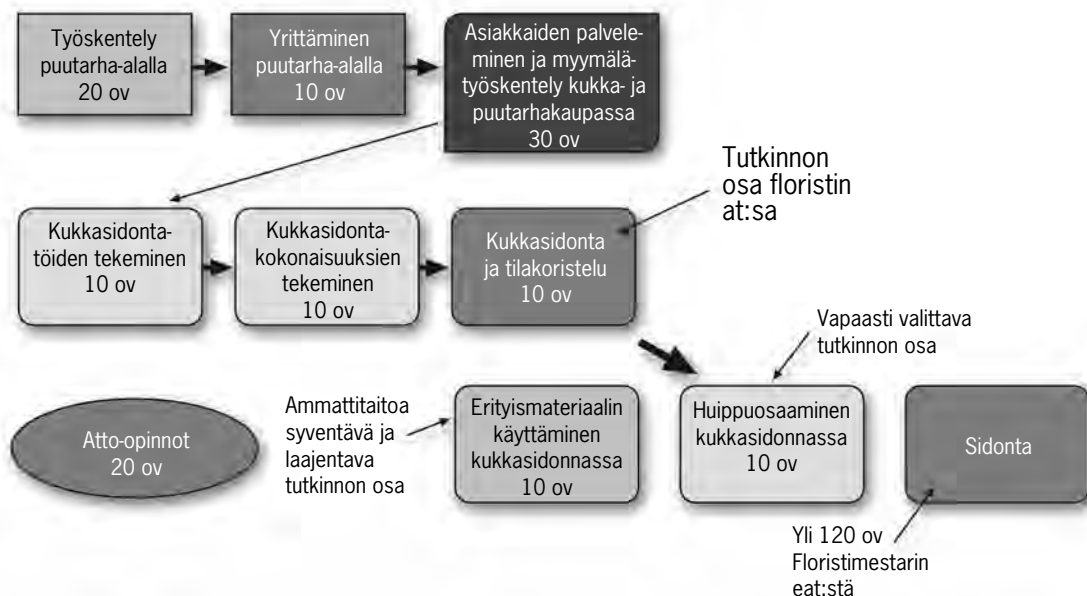
- Miten eri alojen tarpeet huomioidaan huippuosaamisen tukemisessa?
- Tukevatko opetusmenetelmät ongelma-aperusteista tutkivaa oppimista (Hakkarainen, Lonka & Lipponen, 2001)?

Ammattiosaamisen syventäminen on mahdollista siten, että opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää tutkintoonsa tutkinnon peruslaajuutta enemmän tutkinnon osia. Ne voivat olla paikallisen työelämän tarpeiden pohjalta suunniteltuja. Joustavuus mahdollistaa opiskelijalle henkilökohtaisten opintopolkujen hyödyntämisen ja koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden vastata joustavasti alueellisen ja paikallisen työelämän tarpeisiin. Huippuosaamista tavoittelevan opiskelijan kohdalla on mahdollista muodostaa koulutuksen järjestäjän itse laatimia tutkinnon osia, jotka tukevat esimerkiksi valmentautumista ammattitaitokilpailuihin. Tällainen tutkinnon osa voisi olla vaikkapa ”Huippuosaaminen kukkasidonnassa” (Kuvio 1, sivulla 28).

Tutkintojen suorittamismahdollisuuksia ja sisältöjä on monipuolistettu

Ammatillisen tutkintojärjestelmän joustavuutta on lisätty monipuolistamalla mahdollisuuksia valita ammatillisiin perustutkintoihin osia muista ammatillisista perus-, ammatti-, ja erikoisammattitutkinnoista tai jossakin tapauksissa myös ammattikorkeakoulututkinnoista. Taitava ja motivoitunut opiskelija voi jo perustutkintovaiheessa vahvistaa näin osaamistaan.

Kaikkiin tutkintoihin ammatillisiin tutkinnon osiin on sisällytetty yrittäjyys-

Kuvio 1. Opintopolkku kukkasidonnassa huippuosaajaksi.

osaamista, kestävän kehityksen edistämistä sekä terveyttä, turvallisuutta ja toimintakykyä tukevia osioita. Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot) täydentävät ammatillisten tutkinnon osien tuottamaa osaamista.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen (Opetushallitus, 2009) osuutta on vahvistettu ja ne on sisällytetty sekä ammatillisten että ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin. Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa selviytymisessä. Elinikäisiä avaintaitoja ovat:

1. elinikäinen oppiminen ja ongelmanratkaisu

2. vuorovaikutus ja yhteistyö
3. ammattietiikka
4. terveys, turvallisuus ja toimintakyky
5. aloitekyky ja yrittäjyys
6. kestävä kehitys
7. estetiikka
8. viestintä- ja mediaosaaminen
9. matematiikka ja luonnontieteet
10. teknologia ja tietotekniikka
11. aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvaavat yksilön älyllistä notkeutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Niillä on myös suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden kehittymiseen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot tukevat erinomaisesti huippuosaajan ammatillista kasvua. Yhdestätoista

avaintaidosta korostuvat erityisesti oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovai-
kutukset ja yhteistyö sekä aloitekyky ja yri-
ttäjäys huipputaajalle tyypillisten omi-
naisuuksien vahvistajana. Myös muilla
ominaisuuksilla on merkitystä riippuen
ammattialasta.

Lähteet

Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L.
2001. Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan
rajat ja niiden ylittäminen. Porvoo, WSOY.

Nokelainen, P. 2010. Mistä on ammatilliset
huipputaajat tehty? Ammatikasvatuksen aika-
kauskirja 12 (2), 4-12.

Nokelainen, P., Korpelainen, K. & Ruohotie,
P. 2009. Ammatillisen huipputaamisen kehi-
tykseen vaikuttavat tekijät: Tapausesimerkinä
suomalaiset ammatillisen maailmanmesta-
ruuskilpailuihin osallistuvat ja valmentautuvat
nuoret. Ammatikasvatuksen aikauskirja 11
(2), 41-53.

Opetushallitus 2009. Elinikäisen oppimisen
avaintaidot. Luettu 21.6.2010 osoitteesta:
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammatikoulutus/ammatilliset_perustutkinnot/elinikaisen_oppimisen_avaintaidot.

Opetushallitus 2010. Ammatilliset perustut-
kinnot. Luettu 21.06.2010 osoitteesta:
http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opedussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/ammatilliset_perustutkinnot.

